

Tafeltennis

op maat voor het onderwijs? (1)

Tafeltennis is voor kinderen van alle leeftijden bijzonder uitdagend. Dat zien we onder andere aan de populariteit van het spelletje rond de tafeltennistafel, op de camping maar ook op het schoolplein. In workshops tijdens de Studiedag Basisonderwijs op woensdag 24 november en de Thomasstudiedag van 10 december 2010 worden de deelnemers op het spoor gezet de activiteit tafeltennis op maat in te zetten binnen hun lessen bewegingsonderwijs.

Door: Enrico Zondag

Inspelen op deze uitdaging lijkt al snel onhaalbaar, wanneer je als docent bewegingsonderwijs niet beschikt over meerdere tafeltennistafels. Maar zijn tafeltennistafels wel noodzakelijk? Op welke wijze is tafeltennis, zelfs in een beperkte ruimte, op maat te maken voor elke leerling/deelnemer? Hoe kunnen we de kans op transfer binnen andere terugslagspelen (vormen van badminton, tennis, volleybal et cetera) zo groot mogelijk maken?

Inleiding

Spelen betekent beleven

Onderwijzen is het bewust, planmatig en doelgericht uitlokken van leren. We houden de leerlingen betrokken en gemotiveerd door als docent in te spelen op relevante overeenkomsten en verschillen tussen leerlingen. Bij het op maat aanbieden van spelonderwijs moet in ieder geval rekening gehouden worden met verschil in leerstijl, verschil in aanleg en verschil in voorkeur. Beleving van het spel kan tot stand komen doordat we onze leerlingen voldoende beweegkansen geven én leren succesvol deel te nemen aan het spel. Door onze leerlingen te leren adequate oplossingen te vinden voor relevante spelproblemen en speluitdagingen, ervaren ze deze succesvolle deelname. Ik sta in dit artikel stil bij een spellegang voor

terugslagspelen, waarbinnen het tafeltennis gepositioneerd kan worden. De nadruk ligt daarbij op de tijdens de studiedag behandelde onderwijsleerstof waarin beleving en voldoende beweegkansen voor alle leerlingen centraal staan. De aandachtspunten en verantwoording van mijn keuzes vanuit onze visie op betekenisvol spelonderwijs zijn, gezien het karakter van deze rubriek, bewust beperkt beschreven. Tijdens de workshop zijn ze besproken. In samenwerking met mijn collega's uit de spelsectie van de Fontys Sport Hogeschool zal spoedig een artikel vanuit de categorie doelspelen en spelen met inblijven en uitmaken volgen, waarin onze visie op spelonderwijs natuurlijk ook expliciet aan bod zal komen.

Visie op spelonderwijs

Spel is veel méér dan de optelsom van de technieken

Het spelen van een spel is complex. Complex omdat het van de leerlingen een samenhang van emotionele, sociale, cognitieve, tactische, strategische en motorische vaardigheden verlangt die niet van elkaar zijn los te koppelen. Spel is méér, én complexer dan een optelsom van de technieken. Technieken zijn middel om spelproblemen op te lossen en krijgen pas betekenis in een spelcontext. Juist gezien dit gegeven dient de nadruk in

Thomas studiedag
10 december

Tijdens de workshop

Op gang houden op
diverse speeloppervlakken

FOTO'S CHRIS MOUW

de aangeboden onderwijsleerstof te liggen op een spelgerichte en betekenisvolle benadering, waarbij op al deze dimensies aanspraak wordt gedaan.

Spelvormen met twee- of drietallen op 'aangepaste speeloppervlakken'

Het accent ligt binnen deze spelvoorbeelden op het beleven van het met elkaar de bal op gang houden op zeer divers opgestelde speeloppervlakken! Bewust starten we deze workshop met deze vormen waarin alle deelnemers actief kunnen participeren en leggen pas nadat er betekenisvolle ervaringen zijn opgedaan het accent op het spelprobleem; tijd tot contact. De docent beperkt zijn feedback bewust tot 'het op tijd zijn om de bal goed te kunnen terugspelen' en gebruikt daarom termen als:

- 1 anticiperen op de balbaan
- 2 actief klaarstaan voor balontvangst
- 3 op tijd zijn om de bal goed te kunnen spelen (uitgangshouding)
- 4 kom in balbaan, ogen gericht op de bal,
- 5 op voorvoeten in (naar) meest bedreigde zone, lichaamszwaartepunt laag
- 6 in balans het raakvlak achter de bal plaatsen.

De opdracht; speel een zo lang mogelijke rally, één met één (met elkaar) of één tegen één (scoren, tegen elkaar), op 'kleine tentamentafels' in wisselende opstellingen. Variatie qua moeilijkheid is onder andere mogelijk door variatie van:

- het trefvlak, door gebruik te maken van verschillende soorten speelvlakken zoals tentamen-, camping- en schooltafeltjes planken op kastdelen of ballen wagens, de zaalvloer zelf
- het net, bijvoorbeeld afwisselen van omvang, vorm en hoogte.

Spelvormen met tweetallen op kleine tafels

Met een tweetal op een kleine tafel met diverse netjes van verschillende materialen. Speel één met één (rally) of één tegen één over een net. Je mag het net zelf (ver)bouwen op basis van enkele voorbeelden (pittenzak, lintje, pion, blok, doos...). Varieer tevens door:

- verschil in speelvoorwerp/bal te ervaren (grotere en iets zwaardere jumbo tafeltennisbal, of zachtere minisquashbal, foambal)
- door te draaien zodat je een andere speler tegenkomt

- je mag zelf het veld op maat maken, differentiatie is mogelijk door, diegene die achter staat te laten schuiven met het net. Zo krijgt hij een kleiner veld om te verdedigen en een groter veld om op aan te vallen
- diegene die voor staat te verplichten elke bal over een hoger gedeelte van het net te spelen. Zo krijgt zijn tegenstander meer tijd om op tijd te komen
- indien retourneren teveel van de leerling vraagt, zien we in de praktijk vaak dat kinderen zelf de uitdaging vinden in het vangen en teruggooien van een grotere (foam)bal. We noemen dat ook wel tafelen. Een spel dat veel door kinderen op de basisschool gespeeld wordt in de zaal en buiten op het plein.

Spelvormen met drietallen op kleine tafels

Eén tegen één op drie tafels met een 'slootje' als net. De derde (wissel)speler staat startklaar met een tweede bal in de hand en neemt na elke rally de plaats in van de speler die de rally verliest. Hierbij kan het accent liggen op het spelprobleem of uitdaging:

- op tijd komen, doordat de winnaar (van de rally) het volgende punt op twee tafels moet verdedigen tegen de derde inkomende speler
- gericht spelen, doordat we twee tegen één spelen. Het tweetal staat naast elkaar, iedere speler heeft één tafel te verdedigen
- gericht spelen en op tijd komen, het tweetal staat nu achter elkaar en moet nu om en om de bal retourneren.

Toernooivorm op maat

Speel 'move-up/down' op twee of vier tafeltjes, met een slootje als net. Maak een inschatting van je niveau om te bepalen waar je gaat starten. De mate van ervaren weerstand heeft natuurlijk ook invloed op de spelbeleving. Door de keuze voor deze organisatievorm kom je gelijkwaardige tegenstanders tegen, een relatief eenvoudige manier van groepsdifferentiatie. Natuurlijk kun je ook vormen van individuele differentiatie binnen deze vorm inzetten, bijvoorbeeld:

- arrangement op maat maken: sta je een bepaald aantal punten achter dan mag je de tafel in lengte draaien. Je tegenstander zal dan nog beter moeten mikken omdat er een smaller speelveld ontstaat
- uitvoeringswijze op maat maken: sta je een bepaald aantal punten voor dan mag je alleen nog met je backhand retourneren.

Differentiëren door het veld op maat te maken

Proberen een object te raken, over een 'slootje'

Over een 'slootje' en op tijd komen: een tweetal staat achter elkaar

Over een 'slootje' en gericht spelen: een tweetal staat naast elkaar

In het volgende artikel gaan we in op het verhogen van de deelnamebekwaamheid door intensievere spelvormen, uitdagende spelproblemen, krachtige leeromgevingen en betekenisvolle technische en tactische uitvoeringen.

Enrico Zondag is opleidings- en speldocent aan de Fontys Sporthogeschool

Contact:

e.zondag@fontys.nl